

ВАЛЕОЛОГІЧНИЙ МОНІТОРИНГ РІВНЯ ДУХОВНОГО ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ

Гончаренко М.С., Гололобова О.О., Пасинок В.Г.
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Анотація. Стаття присвячена аналізу рівня духовного здоров'я студентів третього курсу факультета іноземних мов Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Дослідження проводилось за методикою комплексної системи оцінки духовного стану особистості, розробленої кафедрою валеології та міжфакультетською науково-дослідною валеологічною лабораторією були спрямовані на діагностику вихованості, духовного розвитку, визначення ефективності виховної роботи в сім'ї і навчальному закладі та керування цими процесами шляхом узагальнення одержаних даних та підвищення ефективності виховання і самовиховання.

Ключові слова: духовне здоров'я, духовний стан особистості, комплексна система оцінки, духовний розвиток, валеологічний моніторинг.

Аннотация. Гончаренко М.С., Гололобова Е.А., Пасынок В.Г. Валеологический мониторинг уровня духовного здоровья студентов. Статья посвящена анализу уровня духовного здоровья студентов третьего курса факультета иностранных языков Харьковского национального университета имени В.Н. Каразина. Исследования, проводимые по методике комплексной системы оценки духовного состояния личности, разработанной кафедрой валеологии и межфакультетской научно-исследовательской валеологической лабораторией были направлены на диагностику воспитания, духовного развития, определение эффективности воспитательной работы в семье и учебном заведении и управление этими процессами путем обобщения полученных данных и повышение эффективности воспитания и самовоспитание.

Ключевые слова: духовное здоровье, духовное состояние личности, комплексная система оценки, духовное развитие, валеологический мониторинг.

Annotation. Goncharenko M. S. Gololobova O.O. Pasynok V.G. The valeological monitoring students' spiritual health level. The article is devoted to the third year students' of faculty of foreign languages of Kharkov national university of Karasin spiritual health level analysis. The researches were developed by the complex evaluation system of spiritual condition of the personality, which was developed by the chair of valeology and scientific-developing valeological laboratory, were directed to the diagnostics of upbringing, spiritual evolution, defying the effectiveness of education work in family and educational institution and managing these processes with summarizing received data and promotion of upbringing and self-upbringing effectiveness.

Keywords: spiritual health, spiritual condition of the personality, complex evaluation system, spiritual evolution, valeological monitoring.

Вступ

У процесі дослідження здоров'я індивіда, необхідно керуватися новими уявленнями про структурну організацію людини і з позицій холістичного підходу, тобто розуміння механізмів функціонування та взаємодії свідомості, душі й тіла як єдиного цілого, вивчати й оцінювати стан духовної, психічної та фізичної складових здоров'я [2, 3, 4].

На стан духовного здоров'я значною мірою впливають позитивні та негативні чинники.

До чинників позитивного впливу можна віднести:

- наявність чітко визначеної мети життя, до якої прагне людина;
- формування менталітету спрямованого на здоров'я;
- рівень культури – загальної, моральної та духовної;
- соціально корисна творча діяльність, високий рівень професіоналізму;
- задоволеність життям (відчуття щастя та благополуччя).

Серед чинників негативного впливу на духовне здоров'я слід назвати:

- § відсутність або неясність щодо сенсу життя;
- § надання пріоритетного значення в житті матеріальним благам, речам, кар'єрі;
- § відсутність культури здоров'я;
- § соціальна ізоляція, тобто відсутність соціальної підтримки;
- § недоліки в організації служби валеологічної діагностики дітей, молоді й дорослих, зокрема недостатня оснащеність її сучасними інструментальними методами оцінки стану духовного здоров'я;
- § незадовільна робота щодо підготовки фахівців у галузі валеології [1].
- § Е.О. Помиткін зазначає, що діагностика духовного здоров'я і моніторинг зростання його рівня сприятиме збереженню, розвитку і самореалізації духовного потенціалу молоді, і підкреслює, що формування духовного рівня свідомості потребує значно більших витрат, ніж підготовка фахівців у тій чи іншій галузі знань. Проте високодуховні фахівці можуть принести власній країні набагато суттєвішу користь, ніж спеціалісти, котрі мають недостатньо розвинену духовну свідомість [5].

Робота виконана за планом НДР Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Формулювання цілей роботи

Дослідження духовної складової здоров'я проводились серед студентів третього курсу факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна були спрямовані на діагностику вихованості, духовного розвитку, визначення ефективності виховної роботи в сім'ї і навчальному закладі та

керування цими процесами шляхом узагальнення одержаних даних та підвищення ефективності виховання і самовиховання.

Дослідження проводилось за методикою комплексної системи оцінки духовного стану особистості, розробленої кафедрою валеології та міжфакультетською науково-дослідною валеологічною лабораторією, а саме, - визначення духовного і морального стану особистості проводилось за допомогою тесту „Що таке духовність?”

Результати досліджень

Дані за визначення рівня духовного здоров'я наведені у таблиці 1.

Результати свідчать, що опитувані студенти мають середній (36%) та високий рівень духовного розвитку. Це можна пояснити тим, що діти, які прийшли навчатися до університету мають певну цілеспрямованість у своєму житті, прагнення оволодіти загальнолюдськими цінностями, отримати високий рівень свідомості.

Таблиця 1.

Статистика відповідей на тест щодо оцінки рівня духовного здоров'я студентів третього курсу факультету іноземних мов Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Рівень духовного здоров'я	Кількість балів	Кількість відповідей, %
Низький	0-24	0
Середній	25-51	36
Високий	52-65	64

Виражаючи через відповіді рефлексії свого життєвого досвіду, кожний опитаний показав, що він уже має своє бачення питання, що таке духовність. Ніхто з опитаних не дав відповіді, що духовність для нього - вигадане, неіснуюче поняття.

Відповіді студентів показали, що опитувані знаходяться в процесі направленої усвідомленої роботи і вже усвідомили „пережили” окремі категорії такого складного поняття як „духовність”.

Для більшості опитуваних (66%) духовність є, насамперед, спрямованість людини до високої мети, ідеалів гармонії, що проявляється у внутрішньому світі особистості, а також висока моральність людини (51%). Для 44% опитуваних духовність асоціюється з самопізнанням та самовдосконаленням, для 29% духовність пов'язана з вірою в Бога, як вищий Розум, любов та справедливість (Рис. 1).

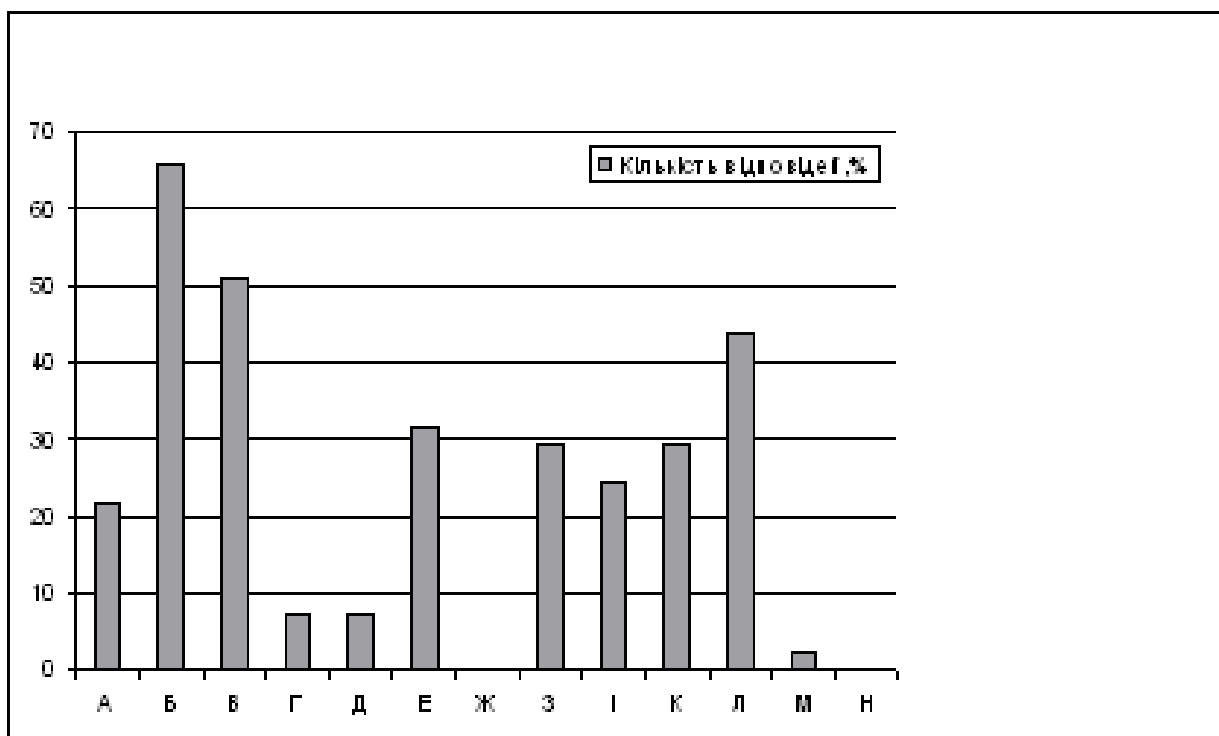

Рис.1. Визначення, що таке духовність, в відповідях респондентів

Примітки: А – релігійність; Б – спрямованість людини до високої мети, ідеалів гармонії, що проявляється у внутрішньому світі особистості; В - моральність; Г – розвиненість інтелектуальних здібностей; Д – емоційні потреби; Е – прагнення оволодіти загальнолюдськими цінностями; Ж – вигадане, не існуюче поняття; З – віра в Бога як вищий Розум, любов і справедливість; І – добре ставлення до всього оточуючого світу; К – культура мислення, діянь, емоцій, стосунків і харчування; Л – самопізнання та самовдосконалення; М – те, що мені зовсім не потрібне; Н – ті речі, що мене не обходять.

Духовній людині притаманні людяність, милосердя, доброта, співчуття (88% відповідей), знання загальнолюдських моральних принципів (68%), чуйне ставлення до природи і людини (66%), простота та щирість почуттів (відповіді 61% опитуваних) (Рис. 2).

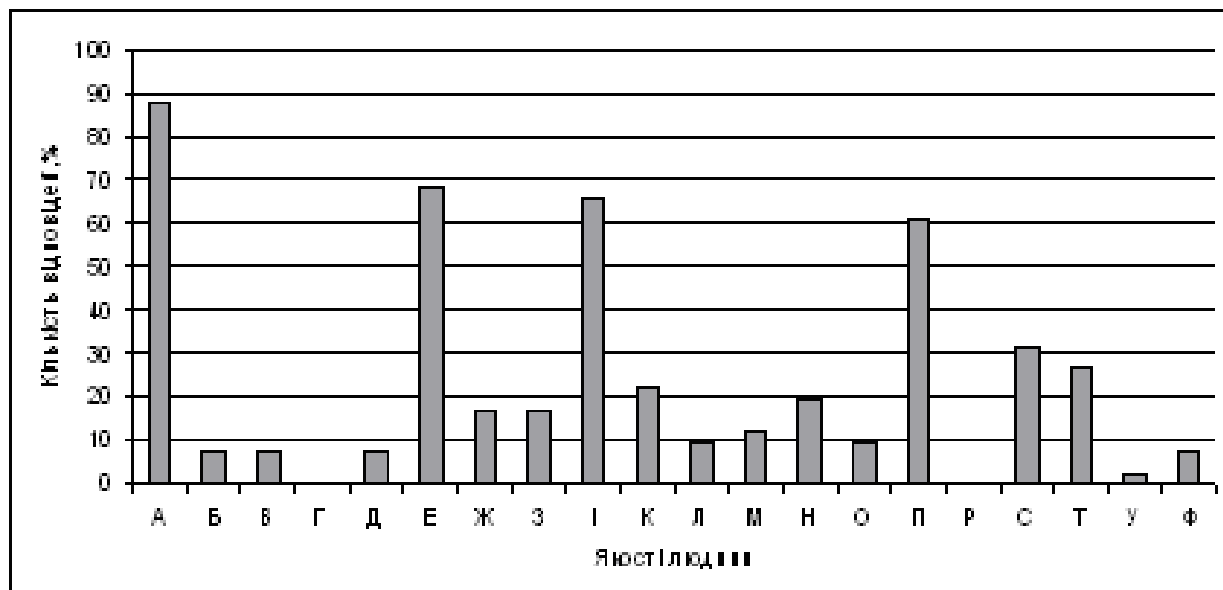

Рис.2. Відповіді щодо визначення якостей духовної людини

Примітки: А – людяність, милосердя, доброта, співчуття; Б – високий професіоналізм; В – незалежність; Г – престижне суспільне і матеріальне становище; Д – необхідний і розумний матеріальний добробут; Е – знання загальнолюдських моральних принципів; Ж – знання історії і традицій свого народу; З – уміння спілкуватися; І – чуйне ставлення до Природи і людини; К – сприйняття краси рідного краю; Л – самовпевненість; М – цілеспрямованість; Н – любов до праці; О – прагнення зробити кар’єру; П – простота та щирість почуттів; Р – егоїзм; С – бажання принести користь своєму народові; Т – натхненна праця на благо світлого майбутнього; У – байдужість; Ф – життя за течією.

У свідомлюючи ідеал як орієнтир, на який треба рівнятися, прагнення до розвитку визначає в відповідях 66% опитуваних. Вони усвідомлюють, що при досягненні певної мети вимоги до себе й до ідеалу треба підвищити. В цей же самий час 32 % респондентів не мають ідеалу у своєму житті (Рис. 3).

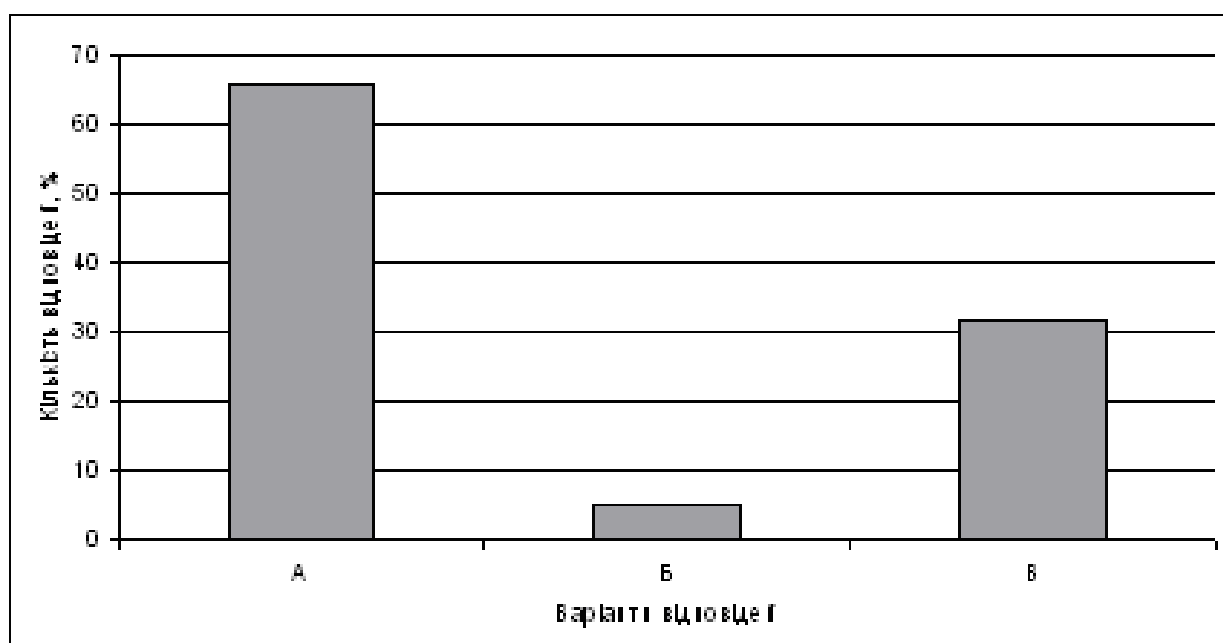

Рис.3. Значення ідеалу в відповідях респондентів.

Примітки: А – ідеал, це орієнтир; Б – копіювання ідеалу; В – немає ідеалу.

Аналіз відповідей о факторах формування духовності людини показав, що наші респонденти дуже поважно ставляться до сім'ї, школи, суспільства, культурної спадщини всього людства, рідної мови, літератури, релігії, природи, знання, як до структур де дитина може формуватися як духовна особистість (59-98% відповідей) (Рис.4).

У цей же час опитувані студенти визнають, що вони не досконале працюють над собою, але мають прагнення найближчим часом як слід взятися за себе (85% опитуваних). Бажання допомогти іншій людині, яка ще не визначила своє місце в житті, продемонстрували 41% опитуваних. 51% респондентів зупиняє не зневага, а невпевненість у тому, що поради будуть прийняті. При необхідності допомогти людині, яка попала в скрутне становище, 76% респондентів виказали готовність негайно запропонувати свою допомогу і лише 5% запитуваної молоді відчуває в таких випадках зневагу.

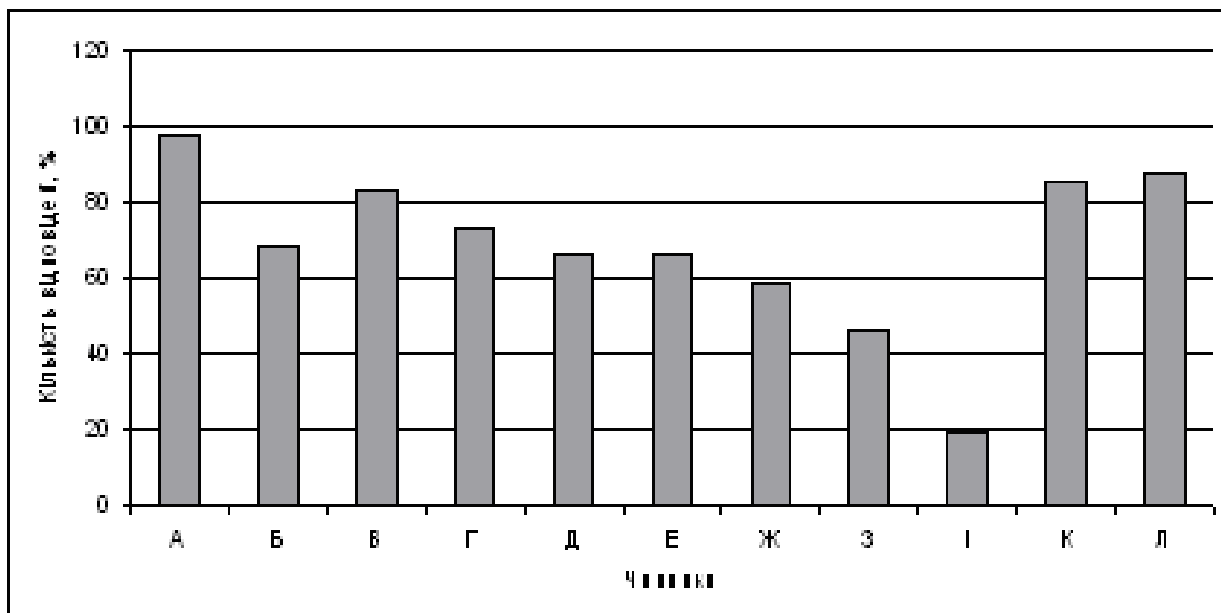

Рис. 4 Чинники формування духовності людини в відповідях респондентів

Примітки: А – сім'я; Б – школа і друзі; В – суспільство; Г - культурна спадщина всього людства; Д - рідна мова і література; Е – мистецтво; Ж - релігійні основи Всесвіту та закони природи; З - преса, радіо, телебачення; І - дискотеки і вечори відпочинку; К - природжені духовні якості; Л – знання.

Непростим було для респондентів питання про велику суму грошей. Але й 29% з радістю пожертвували б частину грошей на дитячий будинок а ще 17% вже готові виявити свої позитивні якості.

Таким чином, студенти мали змогу перевірити свої знання щодо шляхів зростання духовності. Переважна кількість опитуваних студентів надає перемогу якостям, які сприятимуть становленню їхнього духовного розвитку і здоров'я. Решта студентів надала відповіді, які мали різний ступінь правильності, що свідчить про необхідність серйозної роботи над собою за допомогою досвідчених педагогів.

Висновки

1. Працюючи з комплексною тестовою системою, студенти перевірили свої знання щодо шляхів зростання духовності та набули новий рівень усвідомленості, який сприятиме формуванню сталої мотивації на потребу високої культури здоров'я й особливо духовної складової.
2. Визначення духовного та морального стану особистості, наявність студентів (66%), які продемонстрували свій високий рівень духовності. Вони мали ясне усвідомлення, що таке духовність, які якості притаманні духовній людині, які чинники сприяють її розвитку, яке місце в їхньому житті займають духовні цінності; в усвідомленні свого особистого внеску в матеріальну та духовну культуру як оточуючого їх суспільства так і всього людства. Для цієї групи молоді відбувається усвідомлення нерозривності свого життя з життям суспільства і нації, законів Всесвіту і ставленні до усіх живих істот, як до самих себе. Але значна частина студентів продемонструвало егоцентрично- та родинно-обмежений рівень свідомості особистості. Вони показали свою байдужість до суспільних, громадянських, національних, загально-людських та духовних цінностей.
3. Аналіз проведених досліджень свідчить про необхідність подальшої гуманізації виховання і освіти, що забезпечить інтенсивний розвиток системи валеологічного супроводження який сприятиме всебічному розвитку особистості.

Література

1. Гончаренко М.С. Валеологія в схемах: Навчальний посібник / М.С. Гончаренко – Харків: «Бурун Книга», 2005 – 207 с.
2. Гончаренко М. С. Этапы формирования духовности человека в учебно-воспитательном процессе. Теоретические и практические аспекты / М.С. Гончаренко В.Г. Гончаренко Н.В. Михайличенко //

Валеологія: сучасний стан, напрямки та перспективи розвитку: Матер. 3-ї між народ. наук.-практ. конф.: Т. 1, ч. 2. – Харків, 2005. – С. 6–12.

3. Горбунова С.М. Особенности валеологического мировоззрения // Матеріали IV міжнародної науково практичної конференції, т. II, X. 2006.
4. Діагностичні підходи до визначення стану духовного і морального здоров'я особистості: Навчальний посібник для проведення практичних занять / Укл. проф. М.С. Гончаренко доц. Е.Т. Карачинська, В.Є. Новікова – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2006. – с. 157.
5. Помиткін, Е.О. Духовний розвиток учнів у системі шкільної освіти: Навч.-метод. посібник / Е.О. Помиткін. – К., 1999. – 162 с.

Надійшла до редакції 22.08.2007р.